

ЛЕКЦІЯ 9. ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ

Вступ

1. Місце і роль Президента України в механізмі державної влади.
2. Порядок обрання Президента України.
3. Компетенція Президента України.
4. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України.
5. Апарат Президента України
6. Акти Президента України

Висновки

Рекомендована література

Вступ

Інститут глави держави займає важливе місце в механізмі державної влади. Проте його повноваження, порядок обрання та припинення повноважень, характер взаємовідносин з іншими гілками державної влади залежить від закріпленої в Основному Законі форми правління.

Варто зауважити, що Україна за роки своєї незалежності змінювала форми республіканського правління, і від цього зазнавав певної трансформації і конституційно-правовий статус Президента України. Проте нині триває пошук оптимальної моделі інституту Президента максимально ефективною для Української держави та народу.

1. Місце і роль Президента України в механізмі державної влади.

Під механізмом держави в науці конституційного права України розуміють – систему органів державної влади (апарату держави) та інших державних організацій (державних підприємств і установ), які здійснюють завдання і реалізують функції держави.

Відповідно до ст. 102 Конституції України Президент України є главою держави і виступає від її імені.

Главою держави сучасних країн є особа, яка формально та фактично займає вище місце в ієрархії державних інститутів і здійснює функцію вищого політичного представництва країни як у внутрішній, так і у зовнішній політиці.

Світова практика свідчить, що для стабільності конституційного ладу, узгодженого функціонування державного механізму, вищого представництва в міжнародних відносинах інститут глави держави є об'єктивно необхідним. Тому президент як глава держави у сучасних республіках наділяється, як правило, широкими повноваженнями у сфері взаємовідносин із законодавчою, виконавчою та судовою владою, є своєрідним арбітром між ними, символом єдності держави,

офіційним представником держави. Глава держави покликаний забезпечувати функціонування державних структур у режимі консенсусу і злагоди, спрямовувати зусилля різних гілок влади на розв'язання актуальних проблем країни.

Саме в такому аспекті закріплені, зокрема, повноваження Президента України, який згідно з Конституцією України (ст. 102) є також гарантом державного суверенітету і територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Формально-юридичний аналіз Конституції та законодавства України дає підстави для висновку про те, що Президент України займає особливе місце в системі органів державної влади і не належить виключно до жодної з гілок державної влади, про які йдеться у ст. 6 Конституції. Він отримує свої повноваження безпосередньо від народу, оскільки обирається громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років.

Водночас високий статус Президента України не означає відсутності його політичної та юридичної відповідальності перед народом. Його повноваження обмежені п'ятирічним строком. Одна й та сама особа не може бути Президентом України більше ніж два строки підряд. Вибори Президента проводяться на альтернативній основі. У разі вчинення Президентом державної зради або іншого злочину він може бути усунений зі свого поста Верховною Радою України в порядку процедури імпічменту. Акти Президента можуть бути визнані недійсними за рішенням Конституційного Суду України.

Реалізуючи свої повноваження, Президент України може діяти виключно в межах та у спосіб, що передбачені Конституцією і законами України.

Президент України — гарант додержання Конституції України. Відповідно він суттєво впливає на режим стабільності закріпленого в Україні конституційного ладу і законності, забезпечення прав людини і громадянина, утвердження конституціоналізму в цілому. Положення ст. 102 Конституції свідчать про те, що Президент України несе персональну відповідальність за узгоджену безперервну роботу механізмів захисту Конституції України, прав і свобод людини, вжиття заходів щодо ефективного функціонування всіх владних державних структур у конституційному режимі.

2. Порядок обрання Президента України.

Президентом України може бути обраний громадянин України, який на день виборів досяг тридцяти п'яти років, має право голосу, володіє державною мовою і проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років.

Право висування кандидата на пост Президента України належить громадянам України, які мають право голосу. Це право реалізується ними через політичні партії, а також самовисуванням.

Виборчий процес Президента України включає такі етапи:

- 1) висування та реєстрація кандидатів на пост Президента України;
- 2) утворення окружних та дільничних виборчих комісій;
- 3) проведення передвиборної агітації;
- 4) утворення спеціальних виборчих дільниць, що існують на тимчасовій основі;
- 5) складання списків виборців, їх перевірка та уточнення;
- 6) голосування у день виборів Президента України;
- 7) підрахунок голосів виборців, встановлення підсумків голосування і результатів виборів Президента України та їх офіційне оголошення;
- 8) припинення повноважень окружних та дільничних виборчих комісій.

У разі необхідності виборчий процес може включати також такі етапи:

- 1) повторне голосування;
- 2) підрахунок голосів виборців, встановлення підсумків повторного голосування і результатів виборів Президента України та їх офіційне оголошення.

Виборчий процес завершується офіційним оприлюдненням Центральною виборчою комісією результатів виборів Президента України або офіційною публікацією подання Центральної виборчої комісії до Верховної Ради України щодо призначення повторних виборів Президента України.

Вибори Президента України призначаються Верховною Радою України. Про призначення виборів Президента України Верховна Рада України приймає постанову. Верховна Рада України приймає постанову про призначення повторних виборів Президента України на підставі подання Центральної виборчої комісії.

Виборчий процес чергових виборів Президента України розпочинається за дев'яносто днів до дня виборів.

Вибори Президента України проводяться по єдиному загальнодержавному одномандатному виборчому округу, який включає в себе всю територію України та закордонний виборчий округ. Для проведення виборів територія України поділяється на 225 територіальних виборчих округів.

Вибори Президента України організовують і проводять:

- 1) Центральна виборча комісія;
- 2) окружні виборчі комісії;
- 3) дільничні виборчі комісії.

Центральна виборча комісія утворюється відповідно до Конституції України та Закону України "Про Центральну виборчу комісію".

Окружна виборча комісія утворюється Центральною виборчою комісією у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії у кількості не менше дванадцяти осіб. Подання стосовно кандидатур до складу окружних виборчих комісій (по одній особі до однієї виборчої комісії від одного кандидата) вносяться кандидатами на пост Президента України, які зареєстровані у Центральній виборчій комісії. До складу окружної виборчої комісії можуть входити громадяни України, які мають право голосу.

Дільнична виборча комісія утворюється відповідною окружною виборчою комісією не пізніше як за вісімнадцять днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії у кількості не менше дванадцяти осіб. Право подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій (по дві особи до однієї виборчої комісії від одного кандидата) звичайних виборчих дільниць, а також спеціальних виборчих дільниць, утворених у стаціонарних лікувальних закладах, установах кримінально-виконавчої системи, мають кандидати на пост Президента України.

Для підготовки та проведення голосування після утворення виборчих дільниць органи ведення Державного реєстру виборців для кожної звичайної виборчої дільниці складають попередній список виборців.

Витрати на підготовку та проведення виборів Президента України здійснюються виключно за рахунок коштів Державного бюджету України та коштів виборчих фондів кандидатів на пост Президента України.

Виборчий фонд кандидата на пост Президента України має накопичувальний рахунок, на який надходять кошти для фінансування виборчої кампанії кандидата на пост Президента України, а також поточні рахунки, з яких здійснюється фінансування витрат на виборчу кампанію. На виборчі поточні рахунки кошти надходять виключно з накопичувального рахунку виборчого фонду кандидата на пост Президента України.

Виборчий фонд кандидата на пост Президента України формується за рахунок його власних коштів, коштів партії, яка висунула кандидата, а також добровільних внесків фізичних осіб.

Добровільні внески особи до виборчого фонду кандидата на пост Президента України, висунутого партією або шляхом самовисування, обмежуються розміром максимального внеску на підтримку партії протягом року, встановленим Законом України "Про політичні партії в Україні".

Забороняється здійснювати добровільні внески до виборчого фонду кандидата на пост Президента України особам, які відповідно до Закону України "Про політичні партії в Україні" не мають права здійснювати внески на підтримку партій.

Висування кандидатів на пост Президента України партіями та самовисування розпочинається з першого дня виборчого процесу. Кандидат на пост Президента України може бути висунутим та зареєстрованим тільки від однієї партії.

Грошова застава вноситься партією, яка висунула кандидата на пост Президента України, або кандидатом на пост Президента України у безготівковому порядку на спеціальний рахунок Центральної виборчої комісії (після початку виборчого процесу та до подання документів Центральній виборчій комісії для реєстрації) у розмірі два мільйони п'ятсот тисяч гривень.

Грошова застава повертається суб'єкту її внесення (партії чи кандидату на пост Президента України) у разі, якщо відповідного кандидата визнано обраним Президентом України або включено до виборчого бюлетеня для повторного

голосування. В інших випадках грошова застава не повертається і перераховується до Державного бюджету України.

Передвиборна агітація розпочинається кандидатом на пост Президента України наступного дня після дня його реєстрації Центральною виборчою комісією і закінчується о 24 годині останньої п'ятниці перед днем виборів.

Агітація перед повторним голосуванням розпочинається з дня, наступного після призначення повторного голосування, і закінчується о 24 годині останньої п'ятниці перед днем повторного голосування. Передвиборна агітація може здійснюватися у будь-якій формі та будь-якими засобами, що не суперечать Конституції України та законам України.

До передвиборної агітації не відносяться офіційні повідомлення в період виборчого процесу (без коментарів, які можуть мати агітаційний характер, а також відео-, аудіозаписів, кінозйомок, фотоілюстрацій) про дії кандидатів на пост Президента України, пов'язані з виконанням ними посадових (службових) повноважень, передбачених Конституцією України або законами України.

Участь у передвиборній агітації забороняється:

- 1) особам, які не є громадянами України;
- 2) органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування, їх посадовим і службовим особам;
- 3) членам виборчих комісій під час виконання обов'язків членів виборчих комісій.

Голосування проводиться у день виборів та у день повторного голосування з 8 до 20 години.

Голосування проводиться у спеціально відведених та облаштованих приміщеннях, в яких обладнуються кабіни (кімнати) для таємного голосування та визначаються місця видачі виборчих бюлетенів і встановлення виборчих скриньок.

Обладнання приміщення для голосування покладається на дільничну виборчу комісію.

Організація проведення голосування та підтримання належного порядку у приміщенні для голосування, забезпечення таємності волевиявлення виборців під час голосування покладаються на дільничну виборчу комісію.

Підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці здійснюється відкрито і гласно членами дільничної виборчої комісії на її засіданні, яке проводиться у тому ж приміщенні, де відбувалося голосування.

Засідання дільничної виборчої комісії починається відразу після закінчення голосування, проводиться без перерви і закінчується після складення та підписання протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

Дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Дільнична виборча комісія може визнати голосування на виборчій дільниці недійсним у разі встановлення нею порушень вимог Закону України "Про вибори

Президента України" внаслідок яких неможливо достовірно встановити результати волевиявлення виборців. Дільнична виборча комісія може визнати голосування на виборчій дільниці недійсним за наявності лише таких обставин:

1) випадків незаконного голосування (вкидання виборчого бюлетеня до виборчої скриньки за виборця іншою особою; голосування особами, які не мають права голосу; голосування особами, які не включені до списку виборців на виборчій дільниці або включені до нього безпідставно; голосування особою більше ніж один раз) у кількості, що перевищує п'ять відсотків кількості виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці;

2) виявлення у виборчих скриньках виборчих бюлетенів у кількості, що перевищує більше ніж на десять відсотків кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці;

3) знищення або пошкодження виборчої скриньки (скриньок), що унеможливило встановлення змісту виборчих бюлетенів, якщо кількість цих бюлетенів перевищує п'ять відсотків кількості виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці.

З моменту закінчення голосування окружна виборча комісія розпочинає засідання, яке продовжується безперервно до встановлення підсумків голосування у територіальному виборчому окрузі.

Центральна виборча комісія на своєму засіданні протягом десяти днів, але не пізніше ніж на третій день з дня отримання всіх протоколів окружних виборчих комісій про підсумки голосування в межах відповідних територіальних виборчих округів на підставі цих протоколів, у тому числі з поміткою "Уточнений", та протоколу Центральної виборчої комісії про підсумки голосування в межах закордонного виборчого округу встановлює результати виборів Президента України, про що складає протокол.

Офіційним оголошенням результатів виборів Президента України є опублікування результатів виборів Президента України у газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр" із зазначенням прізвища, імені, по батькові обраного Президента України, його року народження, професії, посади (заняття), місця роботи, місця проживання, партійності, суб'єкта висування.

Новообраний Президент України вступає на пост не пізніше як через тридцять днів після офіційного оголошення результатів виборів. Новообраний Президент України набуває повноважень з моменту складення присяги Українському народові на урочистому засіданні Верховної Ради України. Після складення присяги Центральна виборча комісія вручає новообраному Президенту України посвідчення Президента України.

Присягу Українському народові складає особа, яка в порядку, встановленому Конституцією України та Законом України "Про вибори Президента України", обрана Президентом України.

Складення новообраним Президентом України присяги Українському народові відповідно до статті 104 Конституції України є обов'язковою умовою його вступу на пост Президента України.

Урочисте засідання Верховної Ради з приводу складення присяги новообраним Президентом України проводиться в залі засідань Верховної Ради, якщо Верховною Радою не прийнято іншого рішення, на підставі офіційно оголошених Центральною виборчою комісією результатів виборів Президента України.

Урочисте засідання Верховної Ради, на якому новообраний Президент України складає присягу Українському народові, проводиться не пізніше ніж через тридцять днів після офіційного оголошення результатів чергових виборів Президента України і не пізніше ніж через п'ять днів після офіційного оголошення результатів позачергових виборів Президента України.

Дата і час проведення урочистого засідання Верховної Ради за погодженням з новообраним Президентом України визначаються рішенням Верховної Ради. У разі неприйняття такого рішення дата і час проведення урочистого засідання визначаються Головою Верховної Ради України.

Урочисте засідання Верховної Ради з приводу складення новообраним Президентом України присяги Українському народові відкриває Голова Верховної Ради України, а в разі його відсутності – Перший заступник чи заступник Голови Верховної Ради України.

Для участі в урочистому засіданні Верховної Ради з приводу складення присяги новообраним Президентом України запрошуються Голова Центральної виборчої комісії, Голова Конституційного Суду України та інші особи, списки яких Голова Верховної Ради України узгоджує з новообраним Президентом України та Головою Конституційного Суду України.

Головуючий на урочистому засіданні Верховної Ради надає слово Голові Центральної виборчої комісії (у разі його відсутності – заступнику Голови Центральної виборчої комісії) для оголошення результатів виборів Президента України.

Головуючий на урочистому засіданні Верховної Ради для приведення новообраного Президента України до присяги запрошує до трибуни Голову Конституційного Суду України і надає йому слово.

Голова Конституційного Суду України повідомляє про виконання новообраним Президентом України всіх конституційних вимог щодо несумісності з посадою Президента України та відсутності інших обставин, що унеможливають складення ним присяги, запрошує до трибуни новообраного Президента України, вручає йому текст присяги Українському народові, визначений Конституцією України.

Новообраний Президент України, поклавши руку на Конституцію України, проголошує присягу Українському народові, підписує її текст і передає Голові Конституційного Суду України.

Після складення новообраним Президентом України присяги Голова Конституційного Суду України оголошує про те, що новообраний Президент України склав присягу Українському народові відповідно до статті 104 Конституції України і вступив на пост Президента України. Голова

Конституційного Суду України передає головуючому на урочистому засіданні Верховної Ради текст присяги Українському народові, підписаний новообраним Президентом України.

Голова Центральної виборчої комісії вручає новообраному Президентові України посвідчення Президента України, а Голова Конституційного Суду України вручає новообраному Президентові України офіційні символи влади Президента України. Офіційними символами глави держави є:

- прапор (штандарт) Президента України;
- знак Президента України;
- гербова печатка Президента України;
- булава Президента України.

Президент України з трибуни Верховної Ради проголошує звернення до Українського народу (інавгураційну промову).

3. Компетенція Президента України.

Компетенція Президента України – це сукупність визначених Конституцією та законами України предметів відання та повноважень, якими Президент України наділяється з метою забезпечення реалізації його функцій як глави держави.

Повноваження Президента України – це конкретні права та обов'язки глави держави з вирішення питань, віднесених до його відання.

Повноваження Президента України для зручності аналізу можна систематизувати за такими групами:

1. Представницькі повноваження – повноваження із представництва держави у внутрішньо- та зовнішньополітичних відносинах.

Зовні країни Президент України:

- представляє державу в міжнародних відносинах, здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, веде переговори та укладає міжнародні договори України;

- приймає рішення про визнання іноземних держав;

- призначає та звільняє глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях;

- приймає вірчі і відкличні грамоти дипломатичних представників іноземних держав;

- підписує закони України про ратифікацію міжнародних договорів України.

Як представник держави у внутрішньополітичних відносинах Президент:

- забезпечує державну незалежність, національну безпеку і правонаступництво держави;

- звертається з посланнями до народу та із щорічними і позачерговими посланнями до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України.

2. Повноваження Президента у відношенні до Верховної Ради України та в сфері законодавчої влади.

Президент України та Верховна Рада України здійснюють різні конституційні функції, і компетенція Президента України не конкурує з компетенцією парламенту: Конституція України, керуючись принципом поділу влад, чітко розмежує сфери їх повноважень. Одночасно Президент України згідно з Конституцією України є суб'єктом законодавчого процесу і здійснює відповідні повноваження у відношенні до Верховної Ради України та в сфері законодавчої влади, а саме:

- користується правом законодавчої ініціативи у Верховній Раді України;
- підписує та офіційно оприлюднює закони, прийняті Верховною Радою України;
- накладає суспензивне (відкладальне) вето щодо прийнятих Верховною Радою України законів з подальшим поверненням їх на повторний розгляд до Верховної Ради України (крім законів про внесення змін до Конституції України);
- призначає всеукраїнський референдум щодо змін Конституції України відповідно до ст. 156 Конституції, проголошує всеукраїнський референдум за народною ініціативою;
- призначає позачергові вибори до Верховної Ради України в строки, встановлені Конституцією;
- достроково припиняє повноваження Верховної Ради України у випадках визначених Конституцією.

3. Повноваження Президента України в сфері виконавчої влади.

Не входячи безпосередньо до виконавчої гілки влади, Президент України, водночас, наділяється Конституцією України певними повноваженнями по відношенню до Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади, які характеризують його "особливі зв'язки" з виконавчою владою. Так, Президент України:

- вносить за пропозицією коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України, сформованої відповідно до статті 83 Конституції України, подання про призначення Верховною Радою України Прем'єр-міністра України в строк не пізніше ніж на п'ятнадцятий день після одержання такої пропозиції;
- вносить до Верховної Ради України подання про призначення Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України;
- вносить до Верховної Ради України подання про призначення на посаду та звільнення з посади Голови Служби безпеки України;
- за поданням Кабінету Міністрів України призначає на посаду і звільняє з посади голів місцевих державних адміністрацій;
- зупиняє дію актів Кабінету Міністрів з мотивів невідповідності Конституції України з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо їх конституційності.

4. Повноваження Президента України в сфері судової влади.

Згідно з принципом поділу влад та незалежності судів Президент України не може втручатися в діяльність судових органів, проте він активно взаємодіє з цими органами, здійснюючи при цьому певні установчі функції. Це знаходить свій вияв в його повноваженнях, пов'язаних з формуванням органів судової влади, зокрема, Президент України:

- призначає третину складу Конституційного Суду України;
- здійснює перше призначення на посаду професійного судді строком на п'ять років;
- утворює суди у визначеному законом порядку.

Крім установчих повноважень у сфері судової влади Президент України виконує окремі квазісудові функції – здійснює помилування.

5. Повноваження Президента України в сфері національної безпеки, оборони та військової політики.

Безпека країни являє собою стан захищеності життєво важливих інтересів громадян, суспільства та його інститутів від зовнішніх та внутрішніх загроз. Відповідно, до основних об'єктів безпеки в літературі відносять: права і свободи людини і громадянина; матеріальні та духовні цінності суспільства; конституційний лад; суверенітет та територіальну цілісність держави; довкілля тощо.

Основним суб'єктом забезпечення безпеки є держава, яка здійснює відповідні функції через діяльність органів державної влади. Як глава держави Президент України здійснює в цій сфері такі повноваження:

- є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України;
- призначає на посади та звільняє з посад вище командування Збройних Сил України, інших військових формувань;
- здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони держави;
- очолює Раду національної безпеки і оборони України, яка згідно зі ст. 107 Конституції України є координаційним органом з питань національної безпеки і оборони при Президентові України;
- вносить до Верховної Ради України подання про оголошення стану війни та приймає рішення про використання Збройних Сил України в разі збройної агресії проти України;
- приймає відповідно до закону рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України;
- приймає в разі необхідності рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошує в разі необхідності окремі місцевості України зонами надзвичайної екологічної ситуації – з подальшим затвердженням цих рішень Верховною Радою України.

6. Повноваження Президента України з формування органів та призначення посадових осіб.

Президент України бере участь у формуванні органів, які безпосередньо не належать до виконавчої та судової гілок влади. Він, зокрема:

- призначає на посаду та звільняє з посади за згодою Верховної Ради України Генерального прокурора України;
- призначає половину складу Ради Національного банку України;
- призначає половину складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення.

7. Інші повноваження Президента України.

Конституція України відносить до компетенції Президента України деякі інші повноваження, необхідні для здійснення функцій глави держави. Так, Президент України:

- присвоює вищі військові звання, вищі дипломатичні ранги та інші вищі спеціальні звання і класні чини;
- нагороджує державними нагородами; встановлює президентські відзнаки та нагороджує ними;
- вирішує питання громадянства, приймає рішення про прийняття до громадянства України та припинення громадянства України;
- приймає рішення про надання притулку в Україні;
- створює в межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України, для здійснення своїх повноважень консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби.

4. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України.

Відповідно до статті 108 Конституції України Президент України виконує свої повноваження до вступу на пост новообраного Президента України.

Проте, повноваження Президента України припиняються достроково у разі:

- 1) відставки;
- 2) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я;
- 3) усунення з поста в порядку імпічменту;
- 4) смерті.

При цьому, відставка Президента України набуває чинності з моменту проголошення ним особисто заяви про відставку на засіданні Верховної Ради України.

Повноваження Президента України можуть бути припинені у разі неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я.

У разі якщо Верховній Раді стануть відомі факти про неможливість виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я, за пропозицією Голови Верховної Ради України або не менш як 45 народних депутатів Верховна Рада може створити тимчасову слідчу комісію для перевірки відповідних фактів.

Після створення тимчасової слідчої комісії Голова Верховної Ради України невідкладно повідомляє про це Президента України.

Верховна Рада на підставі висновку тимчасової слідчої комісії, підготовленого з урахуванням медичного висновку про стан здоров'я Президента України, може прийняти постанову про звернення до Верховного Суду України щодо надання ним письмового подання про дострокове припинення повноважень Президента України за станом здоров'я.

Неможливість виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я встановлюється Верховною Радою на її закритому пленарному засіданні на підставі письмового подання Верховного Суду України і медичного висновку та підтверджується рішенням, прийнятим більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради.

Про прийняте рішення Голова Верховної Ради України терміново письмово повідомляє Президента України, Прем'єр-міністра України, Голову Конституційного Суду України, Голову Верховного Суду України та офіційно оприлюднює відповідний акт Верховної Ради через засоби масової інформації.

У разі дострокового припинення повноважень Президента України відповідно до статей 108, 109, 110, 111 цієї Конституції виконання обов'язків Президента України на період до обрання і вступу на пост нового Президента України покладається на Голову Верховної Ради України. Голова Верховної Ради України в період виконання ним обов'язків Президента України не може здійснювати повноваження, передбачені пунктами 2, 6-8, 10-13, 22, 24, 25, 27, 28 статті 106 Конституції України.

З достроковим припиненням повноважень Президента, а також з його заміщенням на посту глави держави пов'язане питання про його відповідальність.

Ст. 111 Конституції України визначаються умови і стадії процедури усунення Президента України з поста в порядку імпічменту.

Умовою усунення Президента України з поста в порядку імпічменту є вчинення ним державної зради або іншого злочину.

Єдиним органом, який може ініціювати питання про усунення Президента України з поста є Верховна Рада України.

Першою стадією процедури імпічменту є ініціювання питання про усунення з поста Президента України більшістю депутатів від конституційного складу Верховної Ради України.

Друга стадія. Для проведення розслідування Верховна Рада створює спеціальну тимчасову слідчу комісію.

До складу спеціальної тимчасової слідчої комісії входять народні депутати з урахуванням принципу пропорційного представництва депутатських фракцій, спеціальний прокурор і троє спеціальних слідчих. У разі обрання спеціальним прокурором та спеціальним слідчим народного депутата враховується принцип пропорційного представництва депутатської фракції у спеціальній тимчасовій слідчій комісії.

На посади спеціального прокурора, спеціальних слідчих може бути обрана лише особа, яка відповідає таким вимогам:

- 1) є громадянином України, який проживає на її території не менше десяти років;
- 2) вільно володіє державною мовою;
- 3) має вищу юридичну освіту;
- 4) має не менш як десятирічний стаж роботи на посаді атестованого прокурора чи слідчого правоохоронних органів України;
- 5) не має судимості.

Третя стадія полягає у розгляді на засіданні Верховної Ради України висновків і пропозицій тимчасової слідчої комісії.

Четверта стадія. За наявності підстав Верховна Рада України не менш як двома третинами від її конституційного складу приймає рішення про звинувачення Президента України.

П'ята стадія полягає у перевірці справи Конституційним Судом України і отриманні його висновку щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про імпічмент.

Отримання висновку Верховного Суду України про те, що діяння, в яких звинувачується Президент України, містять ознаки державної зради або іншого злочину, становлять зміст шостої стадії процедури.

Заключна, сьома стадія процедури імпічменту – прийняття рішення про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту Верховною Радою України за умови, що це рішення буде підтримано не менш як трьома четвертими від конституційного складу парламенту.

5. Апарат Президента України

Президент України не може передавати іншим особам або органам свої повноваження. Для здійснення своїх повноважень він створює у межах коштів, передбачених Державним бюджетом України, консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби (п. 28 частина перша статті 106 Конституції України). Саме на ці структури і покладаються повноваження щодо організації його роботи. До таких органів і служб відносять: а) Адміністрацію Президента України; б) консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби.

Основними завданнями Адміністрації є організаційне, правове, консультативне, інформаційне, експертно-аналітичне та інше забезпечення здійснення Президентом України визначених Конституцією України повноважень.

Адміністрація відповідно до покладених на неї завдань:

- 1) здійснює аналіз політичних, економічних, соціальних, гуманітарних та інших процесів, що відбуваються в Україні і світі, готує за його результатами для подання на розгляд Президентові України пропозиції з питань формування та реалізації внутрішньої і зовнішньої політики держави, спрямованої на

забезпечення додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина, державного суверенітету, територіальної цілісності України;

2) здійснює підготовку пропозицій щодо здійснення керівництва зовнішньополітичною діяльністю держави та вносить їх на розгляд Президентові України, забезпечує здійснення Президентом України представництва держави у міжнародних відносинах;

3) бере участь в опрацюванні пропозицій щодо попередження та нейтралізації загроз національній безпеці України, здійснення Президентом України керівництва у сфері національної безпеки і оборони України, виконання ним повноважень Голови Ради національної безпеки і оборони України, контролю за реалізацією заходів у цій сфері, забезпечує здійснення повноважень у сфері контролю за діяльністю Збройних Сил України, інших військових формувань;

4) забезпечує підготовку проектів послань Президента України до народу, щорічних і позачергових послань Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України, оприлюднює такі послання;

5) забезпечує взаємодію Президента України з Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, правоохоронними, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян (у тому числі політичними партіями, професійними спілками), підприємствами, установами, іншими організаціями, сприяє підвищенню ефективності такої взаємодії;

6) здійснює в установленому порядку експертизу прийнятих Верховною Радою України законів, що надійшли на підпис Президентові України, готує пропозиції щодо підписання законів або застосування щодо них права вето;

7) виконує інші завдання.

До складу Адміністрації входять:

1. Глава Адміністрації Президента України;
2. Перший заступник Глави Адміністрації Президента України;
3. заступники Глави Адміністрації Президента України;
4. перший помічник Президента України, помічники, радники Президента України;
5. Прес-секретар Президента України;
6. уповноважені Президента України;
7. Служба Президента України;
8. Офіс Глави Адміністрації Президента України;
9. Головний департамент реформування Адміністрації Президента України;
10. Головний департамент з питань впровадження реформ;
11. Головний департамент з питань національної безпеки та оборони;
12. Головний державно-правовий департамент;
13. Головний департамент правової політики;
14. Головний департамент з питань діяльності правоохоронних органів та протидії корупції;
15. Головний департамент регіональної та кадрової політики
16. Головний контрольний департамент;

17. Головний департамент зовнішньої політики та європейської інтеграції;
18. Головний департамент Державного Протоколу та Церемоніалу;
19. Головний департамент забезпечення доступу до публічної інформації;
20. Головний департамент з питань гуманітарної політики;
21. Головний департамент з питань внутрішньої політики;
22. Головний департамент з питань економічної політики
23. Головний департамент інформаційної політики;
24. Головний департамент документального забезпечення;
25. Департамент місцевого самоврядування та децентралізації;
26. Департамент державних нагород;
27. Департамент з питань громадянства;
28. Приймальня Президента України;
29. Департамент з питань помилування;
30. Режимно-секретний департамент;
31. Відділ забезпечення взаємодії Президента України з Верховною Радою України;
32. Відділ забезпечення зв'язків Президента України з Кабінетом Міністрів України;
33. Відділ забезпечення діяльності Уповноваженого Президента України з прав дитини;
34. Відділ представництва інтересів Президента України в судах;
35. Відділ забезпечення діяльності Уповноваженого Президента України у справах кримськотатарського народу;
36. Відділ забезпечення діяльності Уповноваженого Президента України з прав людей з інвалідністю.

Глава Адміністрації Президента України, його перші заступники та заступники, перший помічник Президента України, помічники, радники Президента України, Прес-секретар Президента України, уповноважені Президента України призначаються на посади і звільняються з посад Президентом України.

Інші працівники Адміністрації призначаються на посади і звільняються з посад Главою Адміністрації Президента України, якщо інше не передбачено актами Президента України.

6. Акти Президента України

Згідно з ч. 2 ст. 106 Конституції України Президент України видає акти у формі указів і розпоряджень, які є обов'язковими до виконання на території України. Укази і розпорядження Президента України мають підзаконний характер: вони видаються на основі Конституції і законів України.

Указ – це правовий акт глави держави, який видається з найбільш важливих питань, віднесених до його компетенції. Укази можуть мати як нормативний, так і ненормативний (правозастосовчий характер). Нормативні укази стосуються невизначеного кола фізичних та юридичних осіб і мають довгострокову дію. Ненормативні укази мають індивідуальне значення.

У Положенні про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України, затвердженому Указом Президента України від 15 листопада 2006 року № 970/2006, визначається, що Указами Президента України оформляються рішення про:

- 1) призначення та звільнення глав дипломатичних представництв України в інших державах і при міжнародних організаціях;
- 2) призначення всеукраїнського референдуму щодо змін Конституції України, проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою;
- 3) призначення позачергових виборів до Верховної Ради України;
- 4) припинення повноважень Верховної Ради України;
- 5) призначення на посаду та звільнення з посади Генерального прокурора України;
- 6) призначення на посади та звільнення з посад членів Ради Національного банку України;
- 7) призначення на посади та звільнення з посад членів Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення;
- 8) зупинення дії нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;
- 9) зупинення дії актів Кабінету Міністрів України та скасування рішень голів місцевих державних адміністрацій;
- 10) призначення на посади та звільнення з посад вищого командування Збройних Сил України, інших військових формувань;
- 11) використання Збройних Сил України та інших військових формувань у разі збройної агресії проти України;
- 12) загальну або часткову мобілізацію, введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях;
- 13) введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, оголошення окремих місцевостей України зонами надзвичайної екологічної ситуації;
- 14) призначення на посади та звільнення з посад суддів Конституційного Суду України;
- 15) утворення, ліквідацію судів;
- 16) присвоєння вищих військових звань, вищих дипломатичних рангів та інших вищих спеціальних звань і класних чинів;
- 17) нагородження державними нагородами; встановлення президентських відзнак та нагородження ними;
- 18) прийняття до громадянства України та припинення громадянства України, надання притулку в Україні;
- 19) помилування;
- 20) створення консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і служб, їх ліквідацію, реорганізацію;

21) призначення на посади та звільнення з посад голів обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, їх відставку;

22) перше призначення на посаду професійного судді, звільнення з посади професійного судді протягом п'яти років після першого призначення; переведення суддів;

23) призначення, припинення повноважень трьох членів Вищої ради юстиції;

24) призначення на посади та звільнення з посади Глави Адміністрації Президента України, його перших заступників та заступників, Прес-секретаря Президента України, радників Президента України;

25) введення в дію рішень Ради національної безпеки і оборони України;

26) формування персонального складу Ради національної безпеки і оборони України;

27) надання доручень Кабінету Міністрів України;

28) внесення змін до указів Президента України, визнання такими, що втратили чинність, указів Президента України, офіційне тлумачення актів Президента України.

Розпорядження – ненормативний акт глави держави, який має індивідуальний організаційний характер.

Згідно з зазначеним Положенням розпорядженнями Президента України оформляються рішення про:

1) надання доручень, рекомендацій щодо здійснення заходів, розгляду, вирішення питань, рішення про підтримку Президентом України культурно-мистецьких та інших заходів (крім рішень, які оформляються указами);

2) проведення переговорів, підписання міжнародних договорів України, надання повноважень на ведення переговорів, на підписання міжнародних договорів України, відповідних директив делегації чи представникові України;

3) оперативні, організаційні і кадрові питання (крім рішень, які оформляються указами);

4) призначення на посади та звільнення з посад помічників, референтів Президента України;

5) внесення змін до розпоряджень Президента України, визнання такими, що втратили чинність, розпоряджень Президента України;

6) винесення на обговорення громадськості проектів законів, які передбачаються для внесення Президентом України на розгляд Верховної Ради України, проектів актів Президента України.

Висновки

З огляду на наведене, Президент України відіграє надзвичайно важливу роль у функціонуванні всього державного механізму. Адже його компетенція пронизує всі напрями діяльності держави і стосується фактично всіх органів державної влади. Проте, нині в Україні триває конституційна реформа, яка, в тому числі,

спрямована на удосконалення конституційно-правового статусу Президента України. Після її проведення інститут Президента в Україні має бути не лише ефективним гарантом засад конституційного ладу України, а й стати інтеграційним інститутом у системі органів державної влади України.

Рекомендована література

Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Юрінком, 1996. – 80 с.

Закон України "Про внесення змін до Конституції України" від 8 грудня 2004 року № 2222-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 2. – Ст. 44.

Закон України "Про внесення змін до Конституції України щодо проведення чергових виборів народних депутатів України, Президента України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів" від 1 лютого 2011 року № 2952-VI // Голос України. – 2011. – 4 лютого.

Закон України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України" від 15 квітня 2014 року № 1207-VII (зі змінами і доповненнями, внесеними законами України від 6 липня 2014 року № 1237-VII, від 12 серпня 2014 року № 1635-VII, від 12 серпня 2014 року № 1636-VII, від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII, від 15 січня 2015 року № 119-VIII, від 12 лютого 2015 року № 189-VIII, від 15 вересня 2015 року № 685-VIII, від 17 березня 2016 року № 1038-VIII) // Офіційний вісник України. – 2014. – № 36. – Ст. 957.

Закон України "Про відновлення дії окремих положень Конституції України" від 21 лютого 2014 року № 742-VII // Голос України. – 2014. – 1 березня.

Закон України "Про очищення влади" від 16 вересня 2014 року № 1682-VII (зі змінами, внесеними згідно із законами України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII, від 27 січня 2015 року № 132-VIII) // Офіційний Вісник України. – 2014. – № 82. – Ст. 2317.

Закон України "Про вибори Президента України" в редакції від 18 березня 2004 року № 1630-IV (зі змінами і доповненнями, внесеними законами України від 14 квітня 2009 року № 1254-VI, від 21 серпня 2009 року № 1616-VI, щодо визнання неконституційними окремих положень див. рішення Конституційного Суду України від 12 травня 2009 року № 10-рп/2009, від 19 жовтня 2009 року № 26-рп/2009, зі змінами, внесеними згідно із Законом України від 3 лютого 2010 року № 1849-VI, від 2 грудня 2010 року № 2756-VI, від 16 жовтня 2012 року № 5463-VI, від 4 липня 2013 року № 406-VII, від 17 вересня 2013 року № 563-VII, від 28 лютого 2014 року № 841-VII, від 13 березня 2014 року № 879-VII, від 8 квітня 2014 року № 1184-VII, від травня 2014 року № 1245-VII, від 15 травня 2014 року № 1272-VII, від 20 травня 2014 року № 1276-VII, від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII, від 9 квітня 2014 року № 317-VIII, від 14 липня 2015 року № 595-VIII, від 8 жовтня 2015 року № 731-VIII, від 26 листопада 2015 року № 835-VIII, від 23

грудня 2015 року № 901-VIII) // Офіційний Вісник України. – 2004. – № 14. – Ст. 959.

Указ Президента України "Про Положення про Адміністрацію Президента України" від 2 квітня 2010 року № 504/2010 (із змінами і доповненнями, внесеними Указом Президента України від 13 серпня 2010 року № 815/2010, від 5 червня 2011 року № 352/2011, від 5 травня 2011 року № 548/2011, від 30 червня 2011 року № 722/2011, від 8 липня 2011 року № 739/2011, від 16 січня 2013 року № 23/2013, від 16 грудня 2013 року № 686/2013, від 9 квітня 2014 року № 387/2014, від 10 червня 2014 року № 522/2014, від 3 липня 2014 року № 558/2014, від 9 липня 2014 року № 588/2014, від 14 липня 2014 року № 592/2014, від 26 грудня 2014 року № 958/2014) // Офіційний вісник України. – 2010. – № 25. – Ст. 978.

Указ Президента України "Питання Адміністрації Президента України" від 14 липня 2014 року № 592/2014 (зі змінами, внесеними згідно з указами Президента України від 20 серпня 2014 року № 656/2014, від 26 грудня 2014 року № 958/2014, від 30 травня 2015 року № 305/2015, від 29 вересня 2015 року № 561/2015) // Офіційний вісник України. – 2014. – № 57. – Ст. 1546.

Указ Президента України "Про офіційні символи глави держави" від 29 листопада 1999 року № 1507/99 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 48. – Ст. 2341.

Барабаш Ю.Г. Конституційне право України: посібник для підготовки до іспитів. – К.: Право, 2015. – 328 с.

Кравченко В.В. Конституційне право України: Навчальний посібник. – Вид. 4-те, виправл. та доповн. – К.: Атіка, 2007. – 568 с.

Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України. – К.: Кондор, Ліра-К, 2012. – 576 с.

Скрипнюк О. В. Конституційне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Скрипнюк. – К.: Ін Юре, 2010. – 672 с.

Тетарчук І.В. Конституційне право України. – К.: ЦУЛ, 2015. – 218 с. [ХНУВС], 2010. - 368 с. а, 2014. - 367 с.